

SALAOJIEN TOIMINTA JA SALAOJITUKSEN KANNATTAVUUS

SALAOJITUSYHDISTYS RY:N KYSELY V. 1963

Dipl.ins. OLAVI MÄENPÄÄ

Salaojitusyhdistys r.y.

Kyselyn tarkoitus ja tiedustelutilojen valinta

Salaojitusyhdistys lähetti vuoden 1963 lopussa salaojittajille tiedustelun, jotta saataisiin salaojittajien omakohtaiseen kokemukseen perustuva käsitys salaojien toimintakyvystä ja salaojituksen kannattavuudesta. Kaikkiaan lähetettiin 3 450 tiedustelua ja vastauksia tuli 2 012 kappaletta eli n. 58 % lähetetystä määrästä. Kyselykaavake lähetettiin jokaiselle viljelijälle, jolle v. 1957 oli tehty paalutus salaojittamista varten, ja tähän sisältyi kaikki heidän suorittamansa salaojitukset vuoden 1963 loppuun mennessä. Tämä lähtökohta valittiin sen vuoksi, että silloin syksy oli paljon normaalia sateisempi, jolloin salaojitus työ vaikeutui ja nämä haitat saattavat tuntua myöhemmin salaojien toiminnassa. Kokemuksia salaojituksen tarkoituksenmukaisuudesta on varmasti myös jo runsaasti, kun salaojitus toiminta on keskimäärin aloitettu kullakin tilalla n. 6 vuotta sitten.

Tulokset käsiteltiin Maataloushallituksen vesitekniikassa tutkimustoimistossa tekn. lis. Aimo Maasilan johdolla. Kyselyn tuloksista laadittiin myös siellä yhteenveto koko maasta ja vielä erikseen maanviljelys-insinööripiireittäin.

Tiedusteluaineistoon sisältyvien tilojen peltopinta-ala on kaikkiaan n. 48 200 ha ja niistä on salaojitettu n. 33 800 ha eli 68.5 %. Kun putkilla salaojitettu ala maassamme vuoden 1963 loppuun mennessä oli n. 281 000 ha, käsittää tiedustelu 12 % koko maan salaojitus alasta.

Vuoden 1957 syksyn märkydestä johtui, että osa jo paalutetuista alueista voitiin ojittaa vasta seuraavina vuosina. Vain 5:llä tilalla niitä ei jostain syystä ole tehty vielä.

Tiedustelun mukaan oli konekaivun osuus 57.4 %. V. 1957 oli raskaita sala- ojanikaivukoneita käytössä 75 kpl ja kevyitä (yksinomaan Ferguson-traktoriin liitettäviä kaivulaitteita) n. 50 kpl. Vuoden 1963 lopussa oli raskaita ko-

neita 77 kpl ja keveitä 215 kpl, joten keveiden koneiden osuus, joka tiedustelun mukaan oli 21.6 %, on nykyisin yli 50 %, kun taas lapiokaivun osuuden arvioidaan pienentyneen n. 10 %:iin rajoittuen pääasiassa Pohjois- ja Itä-Suomeen.

Ojituksen kunto ja toiminta

Valta- ja piiriojien kuntoa pitivät vastaajat yleensä hyvänä (noin 90 %). Vastaukset osoittivat lisäksi, että salaojitettavilla mailla pyritään salaojituksen yhteydessä suorittamaan valta- ja piiriojien perkaukset, mikä onkin edellytyksenä salaojitetun pellon kunnolliselle kuivatukselle. Tämä todetaan myös salaojien toimintaa käsittelevissä vastauksissa, joiden mukaan salaojien toiminta on ollut yleensä hyvä, ja vain 0.8 % vastaajista piti sitä huonona. Jos puutteita on esiintynyt, ovat ne usein paikallisia, kuten lähteiden aiheuttamia. Niiden kuivatus ei aina ensikerällä onnistu, mikä tavallisesti johtuu ammattitaidon puutteesta. Yli kolmasosa puutteista saadaan poistetuksi perkaamalla paremmin valta- ja piiriojia. Liian suuri ojaväli esiintyy myös usein vain paikallisena. Se on seuraus kuivatus tarpeen väärästä arviosta, mikä kuitenkin muutamalla lisäojalla saadaan tavallisesti korjatuksi. Niskakaivojen heikko toiminta saattaa usein olla syytä siihen, että arvioidaan myös putki liian pieneksi.

Vajaa kolmasosa oli muita syitä, tai syytä puutteelliseen kuivatukseen ei tiedetty. Näiden joukossa on osa ruostetukkeutumia tai huonosta työstä johtuvia lietetukkeutumia. Puiden ja pensaiden lähellä on jäänyt salaojien suojaus tekemättä, jolloin juuret ovat päässeet salaojiin tai lautaputki on vanhuuttaan lahonnut. Tiiviiden savimaiden pinta on saattanut myös sorasilmäkkeiden puuttuessa tiivistyä liikaa. Useat näistä puutteista saattavat paikallisina ollessaan olla helposti korjattavissa, mutta syyn selvittäminen vaatii salaojan avaamisen.

Niskakaivojen toiminta

Yllättävän runsaasti oltiin tyytyväisiä niskakaivojen toimintaan, sillä sala- ojaniskakaivojen toimintaa piti moitteettomana 92.7 %, tyydyttävänä 1.4 % ja heikkona 5.9 %. Tavallisesti huonoon toimintaan on syynä se, että kaivojen viereen ei ole kaivettu riittäviä lietalaita ja että kaivon ympärillä on käytetty liian hienoa soraa, joka on heti liettynyt. Joskus myös veden sisään pääsy itse kaivoon on huono. Usein joudutaan parin ensimmäisen vuoden kuluessa korjaamaan niskakaivoissa ilmeneviä puutteita, koska urakoitsijat saattavat joskus jättää kaivojen teon kesken.

Sorasilmäkkeet

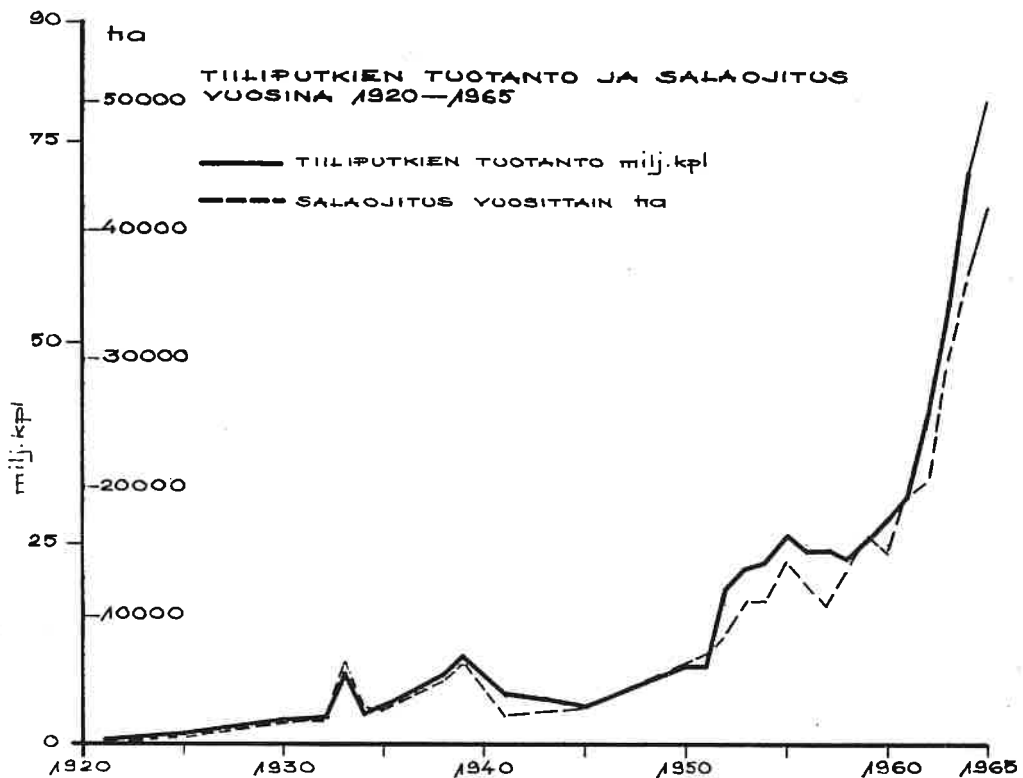
Sorasilmäkkeitä teki salaojitetulle pellolle 75.1 % vastaajista.

Kysyttäessä vastaajien mielipidettä sorasilmäkkeiden tarpeesta tasaisilla alueilla kannatti niiden runsasta tekoa 50.0 %, vain harvoja sorasilmäkkeitä 39.6 %, ja 10.4 % oli sitä mieltä, että ne eivät ole lainkaan tarpeellisia.

Sorasilmäkkeillä pyritään erikoisesti tasaisilla tiiviillä savimailla estämään pintavesien seisonta, ja kokemus on osoittanut niiden käytön välttämättömäksi. Erittäin selvästi tämä ilmenee alueittain tarkasteltuna. Varsinaisella sora-alueella Etelä- ja Lounais-Suomessa on sorasilmäkkeitä käytetty 84—92 % ja niiden runsasta käyttöä suosittelee 60—66 % näiden seutujen salaojittajista.

Salaojittajien mielipide sopivasta salaojasyvyydestä mitattuna putken päältä

Pääosa vastaajista piti nykyistä 100 cm syvyyttä sopivimpana. Vaihtelurajat eri puolilla Suomea olivat verraten pienet, kuitenkin niin, että Pohjanlahden rannikolla oli syvimmän ojituksen kannattajia (100—120 cm) yli 70 %, ja

Tiilisalaojaputkien tuotanto ja salaojitus vuosina 1920—1964. Tuotanto on nyt saavuttamassa 85—90 milj. kpl:n vuosimäärän, joka mahdollistaa yli 50.000 hehtaarin salaojittamisen tiiliputki-ojituksina.

kun taas koko maassa tässä ryhmässä oli 57 %. Siten Pohjanmaalla sekä aikaisemmin että nykyisin käytetty suurempi salaojien syvyys on viljelijöiden mielestä paikallaan.

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajien mielipidettä myös siitä, millaiseksi he arvioivat salaojituksen edut tai haitat avo-ojitukseen verrattuna. 89.6 % vastaajista piti kuivatusta sala-ojittamalla avo-ojitukseen verrattuna parempana, 9.7 % oli sitä mieltä, että kuivatus on yhtä hyvä salaojitetuilla ja avo-ojitetuilla pelloilla. Toteamukseen, että sala-ojitus on tässä suhteessa huonompi kuin avo-ojitus, oli tullut 0.7 % vastaajista.

Sellainen mielipide, että salaojitetulle pellolle pääsee keväällä aikaisemmin kuin avo-ojitetulle, oli 96.1 %:lla vastaajista. 3.4 % ei ollut havainnut mitään eroa ja puoli prosenttia oli sellaisia, joiden kokemuksen mukaan sa-

laojitus viivästyttää muokkaustöiden alkamista.

Pintavesien seisontaa salaojitetulla alueella verrattuna avo-ojitettuun alueeseen totesi 63.1 % vastaajista esiintyvän vähemmän, yhtä paljon 28.2 % ja enemmän 8.7 %.

Se yleinen käsitys, että työmenekki vähenee salaojituksen toteuttamisen jälkeen, sai vahvistuksen saaduista vastauksista. Kolmas osa vastaajista oli sitä mieltä, että työmenekki oli vähentynyt yli 20 %:lla. 10—20 %:n työmenekin vähenemisen oli todennut 52.2 % vastaajista ja 13.3 % oli havainnut vähenemistä tapahtuneen, mutta kuitenkin alle 10 %:n. 1.1 % vastaajista oli päätenyt tulokseen, että työmenekki oli pysynyt ennallaan tai suurentunut.

Saamansa sadon katsoi 95.5 % vastaajista olevan salaojitetulla pellolla suuremman kuin avo-ojitetulla pellolla.

Kannattavuus

Salaojitusta piti kannattavana 99.8 % vastaajista ja arvio kustannusten korvautumisesta lisääntyneen sadon ja työkustannusten vähentymisen johdosta sai eri vaihtoehtojen välillä kannattajansa seuraavissa suhteissa: kustannukset tulevat korvatuiksi 1—3 vuodessa 3.5 %, 3—5 vuodessa 29.0 %, 5—10 vuodessa 51.7 %, 10—20 vuodessa 15.6 %, ei koskaan 0.2 %.

Täten oli 84.2 % vastaajista sitä mieltä, että salaojituskustannukset tulevat korvatuiksi viimeistään 10 vuoden kuluessa. Viime vuosien aikana tapahtunut salaojitus-harrastuksen voimakas lisääntyminen osoittaa myös, että tämä käsitys on leviämässä yhä laajempiin viljelijäkerroksiin.

(Pellervo N:o 9/30. 5. 1964.)